

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 44/08-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. marca 2008 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika v konaní o sťažnosti J. Š. a maloletej A. Š., nar. ..., zastúpenej zákonnou zástupkyňou J. Š., B., právne zastúpených advokátom JUDr. I. S., B., vo veci namietaného porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 32 P 341/04 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo J. Š. a maloletej A. Š., nar. ..., na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Banská Bystrica v konaní vedenom pod sp. zn. 32 P 341/04 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Banská Bystrica p r i k a z u j e , aby v konaní vedenom pod sp. zn. 32 P 341/04 konal bez zbytočných prietáhov.

3. J. Š. p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 50 000 Sk (slovom päťdesiatisíc slovenských korún), ktoré jej je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Maloletej A. Š. , nar. ..., p r i z n á v a finančné zadosťučinenie v sume 70 000 Sk (slovom sedemdesiatisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Banská Bystrica p o v i n n ý vyplatiť do rúk jej zákonnej zástupkyne J. Š., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

5. Okresný súd Banská Bystrica j e p o v i n n ý uhradiť J. Š. a maloletej A. Š., nar. ..., trovy konania v sume 15 816 Sk (slovom pätnásťtisícosemstošesťnásť slovenských korún) na účet ich právneho zástupcu advokáta JUDr. I. S., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

6. Vo zvyšnej časti sťažnosti J. Š. a maloletej A. Š., nar. ..., n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením sp. zn. III. ÚS 44/08 z 31. januára 2007 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť J. Š. a maloletej A. Š., nar. ..., zastúpenej zákonnou zástupkyňou J. Š. (ďalej len „sťažovateľky“), ktorou namietali porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len

„okresný súd“) v konaní o návrhu na zvýšenie výživného proti povinnému otcovi maloletého dieťaťa vedenom pod sp. zn. 32 P 341/04.

Predseda okresného súdu sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr. 4000/08 doručeným ústavnému súdu 4. marca 2008, v ktorom sa okrem iného uvádza:

„Dňa 26. 11. 2004 podala J. Š., nar. ..., bytom B., návrh na zvýšenie výživného na malol. A. š., nar. ..., bytom u matky, otec (...), ktoré sa vedie pod sp. zn. 32 P 341/2004 a bolo pridelené na vybavenie a rozhodnutie sudkyňi Mgr. S.

Dňa 20. 12. 2004 si sudca dal pripojiť spis 14 Ccu 22/01.

Dňa 20. 04. 2005 súd vo veci vytýčil termín pojednávania na deň T: 05. 05. 2005 (zároveň žiadal správy), pojednávanie bolo odročené na neurčito s tým, že bude zabezpečený preklad písomnosti pre otca, ktorý bude následne zaslaný Veľvyslanectvu SR vo W.

Dňa 13. 05. 2005 súd uznesením ustanovil tlmočnicu pre jazyk anglický Mgr. M. B., ktorej sa doručovali písomnosti 10. 06. 2005.

Dňa 20. 06. 2005 tlmočnica prevzala súdne písomnosti.

Dňa 07. 07. 2005 tlmočnica požiadala súd o predĺženie lehoty na odovzdanie prekladu.

Dňa 25. 07. 2005 tlmočnica zaslala súdu preložené listiny.

Dňa 13. 01. 2006 súd nariadil pojednávanie na deň T: 30. 05. 2006, zároveň doručoval tlmočnicike listiny na preklad, ktoré zaslala súdu 01. 02. 2006 súd uznesením upravil účtáreň tunajšieho súdu, aby zaslali 95 USD organizácií v U., ktorá doručí písomnosť otcovi.

Dňa 09. 02. 2006 súd doručoval preložené listiny otcovi do U.

Dňa 17. 02. 2006 súd uznesením priznal tlmočnicike odmenu za preklad do anglického jazyka (14/3 - právoplatné), 16. 03. 2006 prevzala účtáreň.

Dňa 10. 05. 2006 súd prizval na pojednávanie T: 30. 05. 2006 i matku a kolízneho opatrovníka.

Dňa 15. 05. 2006 súd uznesením ustanovil prekladateľa pre jazyk anglický. Pojednávanie z 30. 05. 2006 bolo odročené na deň 29. 06. 2006.

Dňa 01. 06. 2006 súd priznal tlmočníčke odmenu (23/6/2006 právoplatné) účtáreň prevzala 31. 05. 2007.

Dňa 05. 06. 2006 súd ustanovil pre otca, t. č. na neznámom mieste opatrovníka v osobe súdnej tajomníčky Okresného súdu Banská Bystrica, ktoré sa doručovalo matke a kolíznemu opatrovníkovi.

Dňa 29. 06. 2006 súd vyhlásil r o z s u d o k .

Dňa 04. 07. 2006 sa písomné vyhotovenie rozsudku doručovalo účastníkom konania.

Dňa 21. 07. 2006 podala matka odvolanie.

Dňa 01. 08. 2006 bol spis predložený Krajskému súdu v Banskej Bystrici.

Dňa 24. 08. 2006 krajský súd zrušil rozsudok okresného súdu z 29. 06. 2006 a vec vrátil na ďalšie konanie.

Dňa 25. 08. 2006 krajský súd vrátil spis tunajšiemu súdu.

Dňa 06. 09. 2006 súd doručoval rozhodnutie krajského súdu účastníkom konania a zároveň vyzval matku o uvedenie adresy otca maloletej.

Dňa 27. 09. 2006 matka odpovedala.

Dňa 15. 03. 2007 súd robil dotaz na Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, B. - 02. 04. 2007 odpovedali.

Dňa 15. 03. 2007 zároveň súd vytýčil T: 17. 04. 2007 - odročené na neurčito s tým, že sa bude prostredníctvom Centra medzinárodnoprávnej ochrany detí a mládeže, B., zisťovať pobyt otca.

Dňa 23. 04. 2007 žiadosť o prešetrenie pobytu otca.

Dňa 31. 05. 2007 súd predložil uznesenie z 01. 06. 2006 učtárni, spis sa uložil na lehotu do 25. 06. 2007.

Dňa 27. 06. 2007 súd robil dotaz o výsledku prešetrovania pobytu otca - Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, B.

Dňa 11. 07. 2007 odpovedali, že 02. 05. 2007 požiadali o pomoc pri zisťovaní pobytu - do dnešného dňa nedostali odpoveď.

Dňa 30. 07. 2007 súd uložil spis na lehotu 1 mesiac.

Dňa 16. 08. 2007 Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže, B., súdu oznámili adresu otca.

Dňa 21. 12. 2007 súd zrušil uznesenie tunajšieho súdu z 05. 06. 2006 o ustanovení opatrovníka otcovi pre konanie, vypracoval dožiadanie na výsluch otca a ustanovil prekladateľa pre jazyk anglický.

Dňa 07. 02. 2008 tlmočníčka doručila súdu preložené listiny.

Dňa 14. 02. 2008 sudca dal do spisu pokyn na doručenie dožiadania v anglickom jazyku, spolu s prílohami a rozhodnutiami otcovi na adresu - (...).

Zákonná sudkyňa vo vyjadrení k sťažnosti uvádza, že konanie vedené pod spis. značkou 32 P/341/2004 je konanie s cudzím prvkom, ktoré je právne, skutkovo náročné, čo sa odráža aj na samotnej dĺžke konania. Právna náročnosť spočíva v štúdiu medzinárodných dohovorov. Súd musí zabezpečiť právo každému účastníkovi konania na konanie pre súdom vo svojom materinskom jazyku, čo sa odráža v skutkovej náročnosti konania pre vydávanie rôznych procesných rozhodnutí, vyplývajúcich zo samotného prehľadu procesných úkonov súdu. Na samotnej dĺžke konania sa odráža okrem skutkovej právnej náročnosti aj vytyčovanie termínu pojednávania s potrebným časovým predstihom 6 mesiacov a náhradného termínu 9 mesiacov.

Účastník súdneho konania je povinný podľa § 101 ods. 1 O. s. p. poskytnúť súdu súčinnosť. Sťažovateľka podala návrh, v ktorom neuviedla aktuálne bydlisko otca. Podľa § 79 ods. 1 O. s. p. je navrhovateľ povinný v návrhu na začatie súdneho konania uviesť adresy všetkých účastníkov konania. Sťažovateľka, ako vyplýva z obsahu spisu, pri uvedení adresy otca v návrhu na zvýšenie výživného vychádzala z údajov zistených po právoplatnom skončení predchádzajúceho súdneho konania vedeného na Okresnom súde Banská Bystrica spis. zn. 14 Ccu 22/2001 z roku 2003. Sťažovateľka pred podaním návrhu na začatie súdneho konania za účelom zistenia aktuálnej adresy bydliska otca sa neobrátila na Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže. Taktiež sa neobrátila na Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v B., ktorý podľa Zákona č. 305/2005 Z. z. § 73 ods. 1, písm. e/ bod 7 spisuje a podáva návrhy a podnety vo veciach výchovy a výživy dieťaťa. Sťažovateľka ani po doručení uznesenia Krajského súdu Banská Bystrica č. k. 12 CoP/38/2006-127 zo dňa 24. augusta 2006 si nespĺnila svoju povinnosť oznámiť adresu

bydliska otca. Opakovane doložila doklady preukazujúce bydlisko otca z roku 2003. Neuvedenie bydliska otca v návrhu je vadou návrhu, na ktorú poukázal vo svojom uznesení aj Krajský súd v Banskej Bystrici.

Sťažovateľka v rámci prebiehajúceho súdneho konania neposkytla súdu súčinnosť, a preto súd si sám zisťoval aktuálne bydlisko otca, čo sa taktiež prejavilo na samotnej dĺžke súdneho konania. Nahliadame do súdneho spisu sťažovateľkou nie je úkonom účastníka smerujúcim k rozhodnutiu súdu, a preto ho nemožno považovať za aktívny a súčinný úkon účastníka konania.

V obdobiach, v ktorých priamo zo spisu nevyplývajú procesné úkony súdu je potrebné uviesť, že súd sa podrobne oboznamoval s pripojeným spisom Okresného súdu Banská Bystrica spis. značka 14 Ccu 22/2001 (aby duplicitne v rámci tohto konania nevykonával úkony, nakoľko od posledného úkonu súdu v predchádzajúcom konaní po právoplatnom rozhodnutí súdu a podaní návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného ubehla krátka doba), venoval sa štúdiu smernice 4/1985 NS, ktorou sa upravuje postup súdov a štátnych notárstiev pri vykonávaní Haagskeho dohovoru o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v cudzine vo veciach občianskych, obchodných, vyhláškou ministra zahraničných vecí č. 33/1959 o dohovore o vymáhaní výživného v cudzine, vyhláškou ministra zahraničných vecí 85/1982 o dohovore o doručovaní súdnych a mimosúdnych písomností v cudzine v občianskych a obchodných veciach tak, aby ďalšie procesné úkony smerovali k rozhodnutiu súdu, ktoré by následne bolo v cudzine uznané a vykonateľné, vypracovával konspekty procesných rozhodnutí, vypracovával si žiadosť o doručenie v cudzine a predvolania prispôsobené danému súdnemu konaniu, telefonicky a mailom komunikoval s Ministerstvom spravodlivosti (overoval spôsob doručovania v cudzine, výšku platby za doručovanie súkromnou firmou, nakoľko posledné oznámenie Ministerstva spravodlivosti doručené súdu bolo zo dňa 16. 07. 2003), riešil samotný spôsob platby za doručenie písomností v cudzine súkromnej firme v cudzej mene. Objektívnou prekážkou, pre ktorú súd v čase od 07. 12. 2004 do 10. 12. 2004, 19. 10. 2005 až 26. 10. 2005, 24. 10. 2006 až 06. 11. 2006, 11. 12. 2006 až 13. 12. 2006 nekonal, bola práceneschopnosť zákonného sudcu.

Taktiež je potrebné poukázať, že od podania návrhu sťažovateľky dňa 16. 11. 2004 do rozhodnutia prvostupňového súdu 29. 06. 2006 ubehla doba 19 mesiacov, lehota stanovená § 158 ods. 3 O. s. p. bola dodržaná, všetky procesné úkony súdu vždy smerovali k samotnému rozhodnutiu súdu a v záujme rýchlosti a plynulosti konania súd pri vytyčovaní pojednávani vždy určil aj náhradný termín. Je potrebné uviesť, že súd prvého stupňa napriek tomu, že návrh sťažovateľky má vady, vo veci koná v záujme dodržania a zabezpečenia práv dieťaťa.“

Rovnaké skutočnosti týkajúce sa uvedenej chronológie procesných úkonov okresného súdu zistil aj ústavný súd z obsahu sťažnosti, jej príloh, z vyjadrení účastníkov konania a zo spisu okresného súdu sp. zn. 32 P 341/04.

Navyše zistil, že okresný súd 20. apríla 2005 ustanovil maloletej sťažovateľke kolízneho opatrovníka (Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny B.).

Dňa 9. júna 2005 okresný súd nariadil pojednávanie na 10. január 2006 (náhradné pojednávanie na 28. marec 2006). Pojednávania sa však v týchto termínoch nekonali.

Právny zástupca sťažovateľiek k vyjadreniu okresného súdu zaujal nasledovné stanovisko:

„Z písomného vyjadrenia okresného súdu a z počtu uvedených úkonov sa môže na prvý pohľad javiť, že súd vo veci koná. S uvedeným názorom sa nestotožňujeme, sme toho názoru, že nie kvantita úkonov ale ich kvalita je rozhodujúca v záujme právoplatného rozhodnutia v primeranej lehote. Okresný súd vytkol, že ako matka maloletej som neoznámila súdu adresu odporcu.“

V zmysle § 81 ods. 1 O. s. p., súd aj bez návrhu môže súd začať konanie vo veciach starostlivosti o maloletých.

Uvedené ustanovenie zvyrazňuje povinnosť súdu aj po podaní návrhu z úradnej povinnosti (prelomená dispozičná zásada) sám aktívne vykonávať a zabezpečovať dôkazy. Neznalosť a neoznámenie adresy odporcu nemožno pričítať teda matke maloletej.

Ako vyplýva aj z vyjadrenia okresného súdu, súd v predmetnej veci až 23. 04. 2007 zaslal Centru medzinárodnoprávnej ochrany detí a mládeže žiadosť o zistenie adresy pobytu otca. Odpoveď súd obdržal 16. 08. 2007. Otázkou je, prečo súd pristúpil k zisťovaniu adresy otca až s takým výrazným časovým odstupom, skoro dva a pol roka od podania návrhu. Ak samotný súd uvádza, že aj otcovi, odporcovi v konaní treba garantovať jeho práva, vrátane práva na konanie pred súdom, treba skúmať, prečo tak súd doteraz nekonal. Až 14. 02. 2008 zaslal súd dokumenty na adresu odporcu, teda s odstupom vyše troch rokov od podania návrhu. Ak aj okresný súd vo veci vytýčil pojednávania a pojednával, tieto úkony sú právne neúčinné, nakoľko odporca ako účastník konania nemal možnosť byť na nich prítomný. Osobitne po zrušení prvostupňového rozsudku odvolacím súdom, muselo byť okresnému súdu zrejmé, že je povinný vykonať všetko potrebné na zistenie adresy odporcu, napriek tomu súd vytýčil pojednávanie na 17. 4. 2007 bez znalosti adresy pobytu odporcu.

Nemožno akceptovať ani úkony súdu vykonané pred rozhodnutím krajského súdu o podanom odvolaní, pretože, ako vyplýva zo zrušujúceho rozhodnutia, okresný súd rozhodol predčasne a neumožnil odporcovi uplatniť jeho práva. Nielen nečinnosťou, ale aj nesprávnym postupom tak okresný súd spôsobil, že vo veci do dnešného dňa nie je rozhodnuté.

Na podanej sťažnosti trváme a uplatňujeme si nárok na trovy aj za tento úkon, písomné vyjadrenie v sume 5. 272,- Sk (1/6 výpočtového základu 3.176,- Sk x 2 – 20 % + režijný paušál 190,- Sk), spolu celkové trovy 15.816,- Sk. “

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Sťažovateľky sa svojou sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov, a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 32 P 341/04.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „Odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov“ (napr. IV. ÚS 59/03), pričom „tento účel možno dosiahnuť zásadne až právoplatným rozhodnutím. Nepostačuje, že štátny orgán vo veci koná“ (I. ÚS 76/03, II. ÚS 157/02). K vytvoreniu „stavu právnej istoty preto dochádza až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iného štátneho orgánu“ (napr. III. ÚS 127/03).

Preto je základnou povinnosťou súdu a sudcu zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z § 6 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), ktorý súdom prikazuje, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 OSP, podľa ktorého akonáhle sa konanie začalo, postupuje v ňom súd zásadne bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma

vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (napr. I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 111/04). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Pokiaľ ide o právnu a faktickú zložitost' veci, predmetom konania je posúdenie podmienok zmeny výšky už určeného výživného na neplnoleté dieťa sťažovateľky. Ide o konanie, ktoré právne zložitú obvyčajne nie je, metodika všeobecných súdov vo veciach starostlivosti o maloletých aj s medzinárodným prvkom (otec dieťaťa je cudzí štátny príslušník) je dostatočne jasná a podopretá ich stabilizovanou judikatúrou. Navyše otec maloletého dieťaťa si už plnil vyživovaciu povinnosť voči maloletému dieťaťu na základe právoplatného rozhodnutia okresného súdu z 12. septembra 2002 sp. zn. 14 Ccu 22/01. Ústavný súd preto nemohol akceptovať stanovisko okresného súdu, že ide o právne zložitú vec spočívajúcu najmä „v štúdiu medzinárodných dohovorov“. Ani dôvod skutkovej náročnosti veci spočívajúci vo vydávaní „rôznych procesných rozhodnutí“ ústavný súd neakceptoval, pretože ustanovenie opatrovníkov a tlmočníka nepovažuje za náročné úkony a v danom prípade ide o vec týkajúcu sa maloletých detí, ktorá vo všeobecnosti vyžaduje postup okresného súdu s osobitnou rýchlosťou (I. ÚS 54/02, III. ÚS 344/05, IV. ÚS 31/06 a II. ÚS 19/07).

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval existenciu zbytočných prietahov v konaní sp. zn. 32 P 341/04, bolo správanie sťažovateľiek ako účastníčok tohto súdneho konania. Vzhľadom na to, že jedna zo sťažovateľiek je maloletá, ústavný súd hodnotil v konaní pred okresným súdom iba správanie jej zákonnej zástupkyne, ktorá vystupuje aj ako sťažovateľka v konaní pred ústavným súdom a v konaní pred okresným súdom ako navrhovateľka. Ústavný súd zo spisu nezistil, že by vo vyhodnocovanom konaní existovali také skutočnosti, ktoré by mohli byť osobitne zohľadnené v neprospech sťažovateľky, ako to tvrdil okresný súd vo svojom vyjadrení k sťažnosti.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľiek, bol postup okresného súdu.

Hoci okresný súd od podania návrhu vykonal viac procesných úkonov, nečinnosť takmer 9 mesiacov bola zistená už v období od 20. apríla 2005, keď ustanovil maloletej sťažovateľke kolízneho opatrovníka, až do 13. januára 2006, keď určil termín pojednávania na 30. máj 2006 (v tomto čase urobil iba jednoduché úkony - 5. júna 2006 ustanovil opatrovníka na zastupovanie otca v konaní, 10. júna 2006 zaslal tlmočníčke písomnosti na preklad do anglického jazyka a určil termín pojednávania na január 2006, resp. marec 2006, ktoré sa ani nekonali), a tiež od 17. apríla 2007, keď odročil pojednávanie na neurčito za účelom zisťovania pobytu otca, až do 21. decembra 2007, keď rozhodol o zrušení svojho uznesenia o ustanovení opatrovníka z 5. júna 2006 (nečinnosť viac ako 8 mesiacov).

Činnosť okresného súdu bola okrem toho aj neefektívna, pretože o návrhu sťažovateľiek síce rozhodol 29. júna 2006, ale prvostupňové rozhodnutie bolo následne Krajským súdom v Banskej Bystrici uznesením sp. zn. 12 CoP 38/06 z 24. augusta 2006 zrušené z dôvodu, že *„v danom prípade neboli preukázané skutočnosti, ktoré by odôvodňovali zmenu vyživovacej povinnosti, keďže údaje o zárobkových a majetkových pomeroch otca nemal okresný súd k dispozícii. Postup okresného súdu, ktorý pri určovaní výšky výživného vychádzal z priemerného zárobku zamestnanca hospodárstva SR, neupravuje žiaden právny predpis (...)“* (č. l. 128 spisu).

„Je potrebné zistiť pobyt a adresu otca, dať mu možnosť sa vyjadriť sa k veci. Tento postup je aj v záujme dieťaťa, pretože príjem otca môže byť taký, ktorý odôvodňuje určenie aj vyššieho výživného (...)“ (č. l. 129 spisu).

Vychádzajúc z uvedeného preto ústavný súd neakceptoval vyjadrenie okresného súdu, že všetky procesné úkony smerovali k samotnému rozhodnutiu o zvýšení výživného a súd *„vo veci koná v záujme dodržania a zabezpečenia práv dieťaťa (...)“*.

V tejto súvislosti už ústavný súd viackrát uviedol, že ak sú predmetom konania vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, konaniam o týchto vzťahoch majú príslušné súdy venovať mimoriadnu starostlivosť, pretože dĺžka napadnutého konania závažne ovplyvňuje zabezpečenie základných životných potrieb maloletých detí (I. ÚS 194/03).

Aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že tento súd medzi veci, pri ktorých sa zohľadňuje aj predmet konania, zaraďuje aj vzájomné vzťahy medzi rodičmi a deťmi, preto konaniu o týchto vzťahoch príslušné súdy majú venovať „mimoriadnu starostlivosť, pretože procesné omeškanie v takejto veci môže mať za následok de facto rozhodnutie o otázke predloženej súdu“ (H. v. Spojené kráľovstvo z 8. júla 1987, séria 120-A, § 85).

Z tohto aspektu ústavný súd konštatuje, že okresný súd vo svojom postupe v dostatočnej miere nezohľadnil, o čo ide účastníkom v tejto veci, t. j. matke a jej maloletému dieťaťu. Do dňa prerokovania sťažnosti ústavným súdom konanie ešte nie je právoplatné, teda stav právnej neistoty sťažovateliek odstránený nebol.

Uvedený postup okresného súdu nesvedčí o tom, že by svoju činnosť organizoval v súlade s povinnosťou uloženou mu § 100 ods. 1 OSP tak, aby bola vec čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá.

Vychádzajúc z postupu okresného súdu podľa troch analyzovaných kritérií a berúc do úvahy aj to, o čo sťažovateľkám v konaní ide, dospel ústavný súd k názoru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní o návrhu na zvýšenie výživného, ktoré je ním vedené pod sp. zn. 32 P 341/2004, došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateliek podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pretože ústavný súd zistil porušenie základného práva sťažovateliek na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru okresným súdom, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných priet'ahov

a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú sťažovateľky domáhajúce sa rozhodnutia súdu vo svojej veci.

III.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa ods. 5 citovaného zákonného ustanovenia ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovateľky žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia (pre maloletú sťažovateľku v sume 200 000 Sk a pre jej zákonnú zástupkyňu 100 000 Sk), ktoré odôvodnili vo svojej sťažnosti.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia. Pri jeho určení ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania o návrhu sťažovateľky na zvýšenie výživného vedeného pod sp. zn. 32 P 341/2004 a berúc do úvahy skutočnosť, že konanie nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy pre maloletú sťažovateľku v sume 70 000 Sk a pre jej matku v sume 50 000 Sk za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľiek, ktoré im vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátom JUDr. I. S. Pri určení výšky náhrady trov vychádzal ústavný súd z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2007, ktorá bola 19 056 Sk, a z toho, že za jeden úkon vykonaný v roku 2008 patrí odmena pre každého sťažovateľa v sume 3 176 Sk. Základná sadzba tarifnej odmeny bola znížená o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Spolu s režijným paušálom k tomuto úkonu v sume 190 Sk v prípade dvoch sťažovateľiek tvorí táto náhrada trov za jeden úkon 5 272 Sk. Úhradu sťažovateľkám priznal za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2008 (prevzatie a prípravu zastúpenia, podanie sťažnosti a vyjadrenie zo 6. marca 2008 k stanovisku okresného súdu) v súlade s ustanoveniami § 1 ods. 3, § 11 ods. 2 a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov v celkovej sume 15 816 Sk.

Úhradu trov konania je okresný súd povinný zaplatiť na účet právneho zástupcu sťažovateľiek (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. marca 2008